

SZARVASI UJSÁG.

Képes hetilap, a társadalom, közgazdaság és irodalom köréből.

ELŐFIZETESI ÁR:

Egész évre 5 frt. — kr.
Félévre 2 frt. 50 kr.
Negyedévre 1 frt. 25 kr.

Egyes szám ára 10 kr.

MEGJELENIK:

hetenként egyszer, **vasárnap.**

Az előfizetési pénzek, úgy a lap szellemi részét
illető közlemények a szerkesztőhöz **Szarvasra**
küldendők.

A nyílt-térben minden garmondsor díja 25 kr.

HIRDETESEK

jutányos áron vétetnek fel.

A hirdetések az „Arpád” irodalmi és nyom-
dai intézetbe küldendők.

Budapesten lapunk számára hirdetéseket el-
fogad Mudrony és György hirdetési irodája Barátok
tere 3. sz. Athenaeum 1. emelet; továbbá A. V.
Goldberger, servitátor 3. sz. ».

Közgazdasági szövetkezetek.

Sohasem foglalkoztak hazánkban oly élénken a szövetkezeti ügyekkel, mint ez idő szerint. Nem vonjuk az ez irányban nyilvánuló törekvések önzetlenségét kétségbe. Mi is azok közé kívánunk soroztatni, kik a szövetkezésektől nagy hatást várnak alsóbb néposztályainknál; a kis birtokosság, kiskereskedők és kisiparosok, úgy nemkülönben a munkásosztály körében. Elég okunk volna tehát örvendeni a fölött, hogy eltekintve az elvételre mutatkozó magánkezdeményezésektől, egy s z e r r e h á r o m irányban is igyekeznek hazánkban a szövetkezeti intézményt terjeszteni. De mégsem örvendünk, mert sokkal nagyobb aggodalmaink vannak a kivétel nél mutatókozó nehézségek miatt, hogysem azokat lecsillapíthatnók.

A most már működési kezdetéhez közelgő „Kisbirtokosok országos földhitelintézeté”-nek alapszabályszerű feladata mezőgazdasági előlegegyletek, illetőleg szövetkezetek alakítását, hogy idővel egy nagy hitelhalózat jöjjön létre, melynek segítségével az ország legkülönbözőbb részeiben is felismerjék az önsegély elvét, fölbresszék a takarékoság ösztönét és érezzék a hitel jótékony hatását. Ez intézet meg sem indulhat, mielőtt 20 hitelszövetkezettel vagy más fenálló vidéki hitelintézettel szövetséges viszonyba nem lépett. Vezéregyénei igen helyesen fogták fel küldetésüket, amikor egyelőre nem új szövetkezetek létesítésével, hanem már fennálló vidéki hitelintézetekkel való szövetkezéssel igyekeztek az üzletműködés megkezdésének föltételét megszerezni, mert nem akarták praecipitálni az egyletek létesítését és ugyszólván rögtönzött szövetkezetek szövetségével megindulni. Ez intézetnél a cél eszköz is egyuttal egy magasabb cél elérésére; szülőanyja, kulforrása kíván az a hazai hitelszövetkezeteknek lenni és a már meglévőket is védőszárnyai alá venni. Elve: a hosszú idejű befektetési jelzőhitelt saját erejéből, illetőleg záloglevelek kibocsátása útján nyújtani. A szövetkezetek e hitelt csak közvetlenül, egyébkint pedig a rövid idejű mezőgazdasági hitelt

— a crédit agricole-t — kielégíteni lennének hivatva. E célból az intézet szövetkezeteit pénzerővel is fogná támogatni.

A magyar gazdák országos értekezlete, mely az imént említett hitelintézet megalakulása előtt ülésezett, minden kétértelműséget kizáró határozottsággal nyilatkozott a szövetkezetek terjesztésének szükségességéről és az értekezlet köréből kiküldött bizottság tagjai az orsz. gazdasági egyesületnél kivívták, hogy ennek kebelében egy külön szakosztály állíttatott fel a szövetkezeti ügy számára, mely szakosztály feladata egy szövetkezeti minta alapszabály nyomán az országban minél több szövetkezetet hozni létre, még pedig nem általános hitelügyi érdekből, hanem specialis mezőgazdasági célból, nevezetesen talajjavítási, gépbeszerzési, csatornázási stb. szövetkezeteket.

A harmadik hely, hol legújabbán a hazai szövetkezeti ügy felkarolást nyert: a pesti első hazai takarékpénztár egyesület, mely mult havi rendkívüli közgyűlésén kimondotta, hogy az országban, első sorban pedig Pestmegyében, hitelszövetkezeteket létesítend. Ez által az intézet felhalmozott tőkéinek egy részét a kisebb birtokos osztály körébe igyekszik hosszabb leköttöttség nélkül juttatni.

Látjuk, hogy mind a három oldalon a kisbirtokos osztály helyzetén kívánnak segíteni. Az egyik helyen az egész osztályt és annak befektetési és forgó hitel-szükségeit, a másikon szintén az egész osztályt, de annak csak bizonyos specialis mezőgazdasági célokra szükséges hitel igényét, a harmadikon bizonyos vidéket és a vidék kisbirtokosainak forgó hitel szükségletét tartják szem előtt.

Kétséget nem szenved, hogy e törekvések egytől egyik üdvösek és hazafias érzelmről tanuskodnak. Csakhogy már előre látható, hogy itt egy veszélyt-hozó collisio fog támadni, mely a különböző áramlatokat megbénítandja. Mert a nép, melynek érdekében cselekedni kívánnak, nem tudja, voltaképp kik az ő igaz barátai, a kezdeményezők és buzdítók közül melyiknek adjon több hitelt, melyiket ajándékozza

meg őszinte bizalmával. Már maga az a bizonytalanság, hogy ki érdemel legtöbb bizalmat, bizalmatlanságot fog kelteni, melyet a kezdeményezők között elkerülhetlenül támadó verseny még fokozni fog.

Meg lesz tehát nehezítve a fáradozás sikere és a szövetkezeti ügy fogja azt megsínleni!

Tovább megyünk baljóslatu föltevéseinkben.

Mihelyt három oldalról megindul a szövetkezetek létesítése, a vetélkedés ott, hol esetleg bizalommal fogadtatik a kezdeményezés, a szövetkezetek minél gyorsabb létesítésében fog nyilvánulni. S ez sok rosszat hord méhében. Kétségtelen, hogy szövetkezetet alakítani nem nagy feladat. A tagsági kötelezettség nem terhes, a kínálkozó hitel-nyerés csábítóan hat, lehet tehát némi ügyességgel és kortesiával a tagok minimumát összegyűjteni és aztán azok számának szaporodását a jó istenre bízni, de az ily szövetkezetekben nincs is köszönet. Mert ily módon nem kerülnek össze amaz elemek, melyek szövetkezetbe lépésre hivatják, más szavakkal kizárják magukat a szövetkezetek köréből a nép jobb, felvilágosodottabb és tehetősb elemei, tehát gyöngé és hitel-érdemesség tekintetében nyomorék szövetkezetek támadnak, melyek a legjobb esetben vegetálásra vannak kárhóztatva, nem képesek maguknak hiteltőkét beszerezni, s ha igen, úgy csak nagy kockázattal helyezhetik el azokat tagjaik körében. De nem lesz köszönet az ily szövetkezetben azért sem, mert a gyorsan, rögtönözve alakított szövetkezeteknél nem leend a szövetkezeti tagoknak elég idejük azon elveket helyesen kiszemelni, melyek voltaképp hivatva volnának a szövetkezetet igazgatni és ellenőrizni. Pedig ettől függ a siker. Mihelyt rossz kezre bízunk a szövetkezeteket, nemcsak nem lesznek hasznára a kisbirtokos osztálynak, hanem egyenesen annak kárára és

még kompromittálni is fogják magát a szövetkezési ügyet elannyira, hogy évtizedekre lesz szükség, míg a bizalom iránta ismét helyre áll.

Nem helyeselhetjük tehát, hogy három oldalról is egyszerre kitűzték maguknak feladatul a szövetkezetek létesítését. Ez nem hozhat jót, csakis egészségtelen versenyt keltend, mely nélkül, tekintve a még megoldatlan feladatok óriás számát, nagyon is ellehetnénk.

A szövetkezetek ovatosan és kellő megfontolással alakítandók. Tőlük várjuk a takarékoság ösztönének ébresztését, melyre főleg hazánkban nagy szükség van. Hatásuk nyilvánulna a népnek adósságmentessé tételeiben, legszembeszökőbben pedig a mezőgazdasági műveltség fokozódásában.

A mezőgazdasági műveltség nagy szó: legközvetlenebb forrása a pénz, illetőleg a forgótőke. Ott, ahol ez hiányzik, a mezőgazdasági műveltség csak üres szó. A forgótőke azáltal idézi e műveltséget elő, hogy a gazdasági vitel lökélyesbitéséhez eszközt és módot nyújt. A forgótőke ma már conditio sine qua non-ja egy szebb és biztosabb mezőgazdasági jövőnek. A mezőgazda ma a legjobb esetben sem tud 3—4%-nál többet földjéből kikapni, pedig 5—6—7%-os, sőt még drágább hiteltőkék is terhelik azt. Ha földjét eladja, úgy daczára elértéktelenedésének, még mindig annyit kap érte, hogy a vételár kamatoztatva többet jövedelmez neki, mint földje, melyet oly fáradságosan kellett megmunkálnia. Hol itt a föld értékének megfelelő kamatoztatás? Ki érezhet kedvet kisbirtokba fektetni pénzt és a mezőgazdaságnak szentelni életét! Mihelyt azonban a forgótőke meg van, egészen más jövedelmi arányokat lehet felmutatni. Ugyanazon birtok 8—10%-ot jövedelmez.

A mezőgazdasági forgó hitel — a credit agri-

F Á R C Z A.

Csolnak-dalok.

I.

Erdőn, vizen méla csend ül;
Szall velem a könnyű csónak,
De fülében meg- megcsendül
Vig zaja a zeneszónak...

Merengek a holdas éjben,
Halkan ingó lombok árnyán,
S a leszakadt falevelben
Mintha az én sorsom latnám!

II.

Mint tudtam én örülni egykor
A tavasz kelő bajain,
A zöld mezőben elmélázva
A futó felhők árnyain.
De a természet ébredése
Most szívem sebét tépi fel,
S a legtisztább nap is nekem már
Csak bümra nyugszik, bümra kel.

III.

Nem!... nem szakadtunk mi el végkép!
Még biztat engem a remény,
Hogy élethajónk összejön még
A fájdalomnak tengerén,
S mint összefutó két patak:
Könyeink egybeomlanak.

Oláh Miklós.

FÖLSÜLT BOSSZÚ.

— Angol beszélyke. —

A hajpor és haromszögletű kalap idejében történt — 1781-ben.

Philadelphia kikötőjében horgonyzott a husz ágyus hadihajó az Ariel, Paul Jones kapitány parancsnoksága alatt.

A városban sokan voltak, kik e férfit nem ösmertek; ezek közé tartozott e rajz hőse is, Wilson Ben, — fiatal, életerős huszonöt éves matróz, ki nem rég vette el feleségül a szegény, de bájos, tizenhét éves esztendő Gray Susannát. A lány kezét egy másik matróz is kérte: John Whright, ki minthogy kikoszarztatott, haragudott szerencsésebb vetélytársára, s elhatározta, hogy azért bosszút fog rajta állani.

cole — kielégítése roppant fontos szükséglet összes birtokos osztályainkra nézve, és mert ezt tekintettel a kisbirtokosokra, a szövetkezetek nyújtanak, utóbbiak létesülésük esetén oly tényezőt képeznének mezőgazdasági életünkben, mely alapjaiban megjavítaná jelenlegi viszonyainkat; fokozná a föld értékét és hozadékát, emelné a mezőgazdasági műveltséget és állandó paizs volna a gazdasági hanyatlás miatt oly sokszor mutatkozó inség ellen.

Mi a hazai viszonyokat tartva szem előtt, termelési eszközök javítása alatt értjük: a magnemesítést, melyről most kisbirtokosaink forgalmi hitel hiányában még nem is álmodhatnak, mert a termelő az általa produkált legszebb minőségű magot is eladni kénytelen és a legsilányabb marad számára jövő évi növényeinek záloga és biztosítéka gyanánt; továbbá a faekék, vesszőboronák, és egyéb rosz gazdasági eszközök helyett jó vasekék, vasboronák sat. beszerzését és alkalmazását, aztán az eddiginél jobb igaz jószág vételét és nevelését sat. Mennyire járulnának az itt csak röviden ismételt reformok is a kisbirtokok nagyobb jövedelmezőségéhez!

A bevételi források pedig tetemesen szaporodnának azáltal, hogy a forgó tőke segélyével a kisbirtokos marhaállományát növelné talaját az attól nyert trágyával javítaná, egyes mezőgazdasági iparágakat okszerűen gyakorolna sat.

A „crédit agricole“ annyival inkább élet-eleme a mezőgazdaságnak, mert a mai kor jelszava: minél többet, minél olcsóbban termelni! E jelszó valósulása azonban sok olcsó forgó hiteltől várható. Ott, hol az hiányzik, a szegény gazda akaratlanul rablógazdaságot folytat, — mert nem pótolhatja a föld kihasznált erőt és kénytelen nélkülözni mindazt és megfosztani

magát mindattól, ami a nagyobbtermű és olcsóbb termelés lehetőségét nyújtja.

Mi így fogjuk fel a *crédit agricole*-t s azt szeretnők, hogy az ily czélú hitelt szolgálják a szövetkezetek!

Maradjon a szövetkezeti ügy egy kézben, legyen az a „Kisbirtokosok országos földhitelintézet“-ének ügye, mely intézetnek anélkül is hivatásszerűen kolláriumát képezendi.

Csarnok.

A szarvasi főgymnásium keletkezése, fejlődése s jelen állapota.

Vázolta: **Tatay István,**

igazgató.
(Vége.)

Ebben a kormozgató titokzatos gondolatban gyökerezve a lelkes **Placskó István**, akkori esperes, 1854-ben győzelmesen kezdeményezte és a hirtelen elhunytak szinte tetteire temett hazafias utódja **Horváth Sámuel** 1855-ben végrehajtásig érlelte a nagy esperesség abbeli nagy elhatározását, miszerint a szarvasi főgymnásium időszerűbb megalapíthatása javára a már létező földalapítványhoz és a népességi járulékokból remélt jövedelemhez, önmegadóztatás utján, évi 5200 frttal járul. Ehez hozzáadván Szarvas városa és egyesei csatlakozó ajánlatát, közel 7000 frt lón nyerve, oly összeg, mely szerény tanári fizetések mellett lehetővé tette egy teljes fejlettségű gymnasium fentartását és eredményezni segíté azt is, miszerint az intézet összes jövedelme utóbbi években 30,000 frt felé jár.

Itt kimarad ez érdekes közle nény közléprése mint a melynek

Ben, miután idejét a kikötő egyik hajóján kitöltötte, kilépett a szolgálatból, hogy az Arielhez szegődjék, ama vitéz férfiú parancsnoksága alatt óhajtván lenni, ki Richardot, az angol „Terapis“ fregatt kapitán át megverte.

„While his ship was in flames, was settling, had cried: If we cannot do better, willank alongside!“

(Míg a hajó lángban állott, ekként kiáltott föl; ha más jobbat nem tehetünk, sülyedjünk ezzel együtt a tengerbe!)

Midőn Wright, ki sem Wilson, sem a kapitányt, Paul Jones-t nem ismerte, megtudta, hogy az előbbi az Arielhez szegődött, ő is fölvetette magát a legénység soraiba. A két új matróz azonban a kapitányt ekkor sem lathatta, mert ő távol volt, s csak egy hét múlva kel ett visszatérnie.

Néhány nap múlva Wright, egyik barátja ajánlásra, a hirtelen megbeteg dett segédkormányos helyébe választatott, s minthogy annak az is feladatai közé tartozott, hogy a legénységet, ha elmulasztanak valamely kötelesség teljesítését, a kötéllel vagy épen a kilencz farku macskával megkorbácsolja, azt volt legfőbb vágya, hogy a férfit, kit gyűlölt, mert el vitte orra elől a szép Susannát, egyszer kedvére megkorbácsolta.

Egyik napon a legénység egy része szabadságot kapott, azaz megengedték nekik, hogy a szarazföldre menjenek. Este 9 órára azonban mindenkinek kötelessége volt már a hajón lenni. Wilson folyton figyelemmel kísérte Ben lépteit, lesve az alkalmat, midőn bosszuját rajta kitöltheti. Szerencsétlenségére Ben félittas állapotban volt 9 óra előtt néhány perczel, midőn megindult a kikötőbe, de utközben betért

a delphine-korcsmába, hol a korcsmáros egy üveg pálinkát nyújtott neki. Az ifju magasra emelte a szeszes italt, s fönhangon kiálta:

— Paul Jones kapitány egészségére!

Aztán elhagyta a házat, de nem mintha már a hajóra akart volna visszamenni, inkább mas korcsmába indult.

Sötét éj volt, de az ab'akból kisugárzó fényből láthatott egy széles válu, középstermetű alakot, ki felöltőjébe burkolva, határozott vonásu arczan a tetszés és a szigor jeleivel látszott őt vizsgálni.

— Megálljon jó ember! kiálta rá az idegen, kezét vállára téve; hogy hívjak önt, s melyik hajóhoz tartozik?

— Nevem? Nos, Ben Wilsonnak hívnak, s az Arielhez tartozom. De legyek átkozott, ha tudom, hogy ön ezt miért kérdi én tőlem.

— Ideje, hogy visszatérjen hajójára. Kellemetlenségei lesznek, ha ezt nem teszi. Menjen!

— Jah, haj, az mind igaz, de én még nem vagyok készen; hát nem látja?

— Jöjjön! Önnek a hajóra kell mennie! S az idegen keze megszorítá Wilson vállát.

— Bocsásson el! kiáltott bosszankodva Wilson, de a másik csak mosolygott, s annál erősebben tartá.

Ben me akarta ütni, az idegen kiparirozta az ütést; dulakodni kezdtek. Ben minden erejét összeszedve küzdött, de az idegennek bamulatos ereje és ügyessége volt, s egyik pillanatban hirtelen fölkapta hátulról, s a nélkül, hogy Ben magát kiszabadíthatta volna a vasmarok szorítása alól, föl-

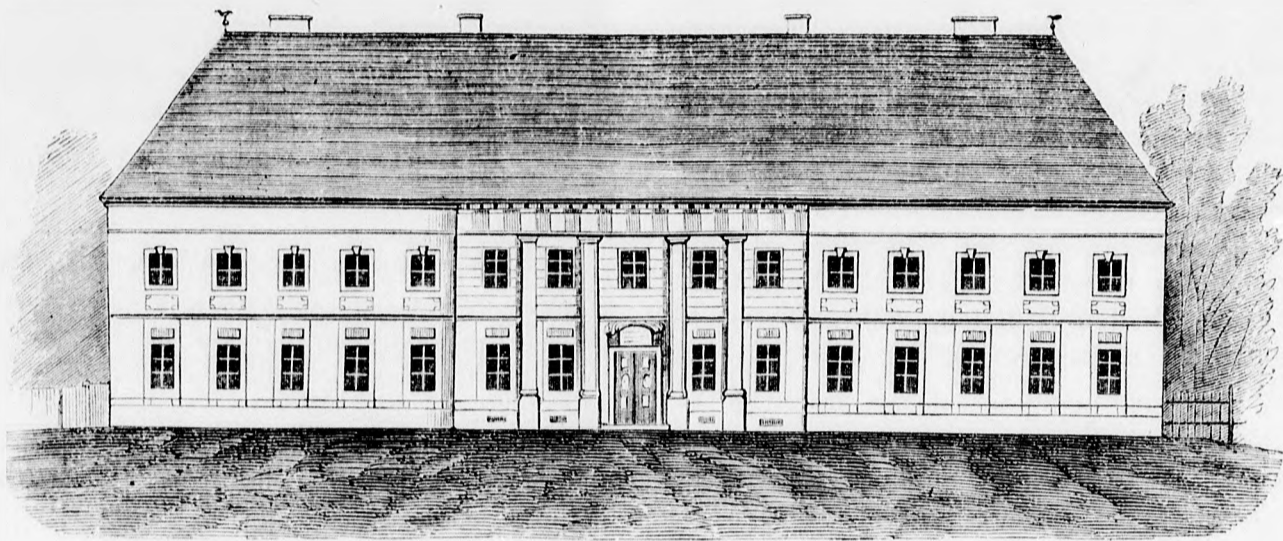
közlését a t. szerző nem tartja időszerűnek. — Vázoltatik abban az iskola 25 év előtt megindult belső szervezkedésének, eleinte nem minden vajdas nélküli folyamata, feltüntetve a következő főpontokban: az iskolaház, koronkinti töredékesebb rendezés és szerelés után, végtére a neveési czelnak megfelelővé tétetik újraépítés által; a tanárkar a 12-es számra kiegészítetik, s időről-időre fiatal erőkkel ujítatik; az osztályok teljesen elkülönöztetnek 8 tanfolyam szerint; a tanárkar támogatva egy csupa dologértő és ügyszerető férfiakból álló isk. tanács által is, magát évről-évre keresztülhatóbbá fokozza, haladván

tóduló ösztöndíji s egyéb czélú alapítványokban és adományokban, s végre az iskola évi 30000 forint fele járó jövedelmében nyer vala konkrétabb kifejezést. *)

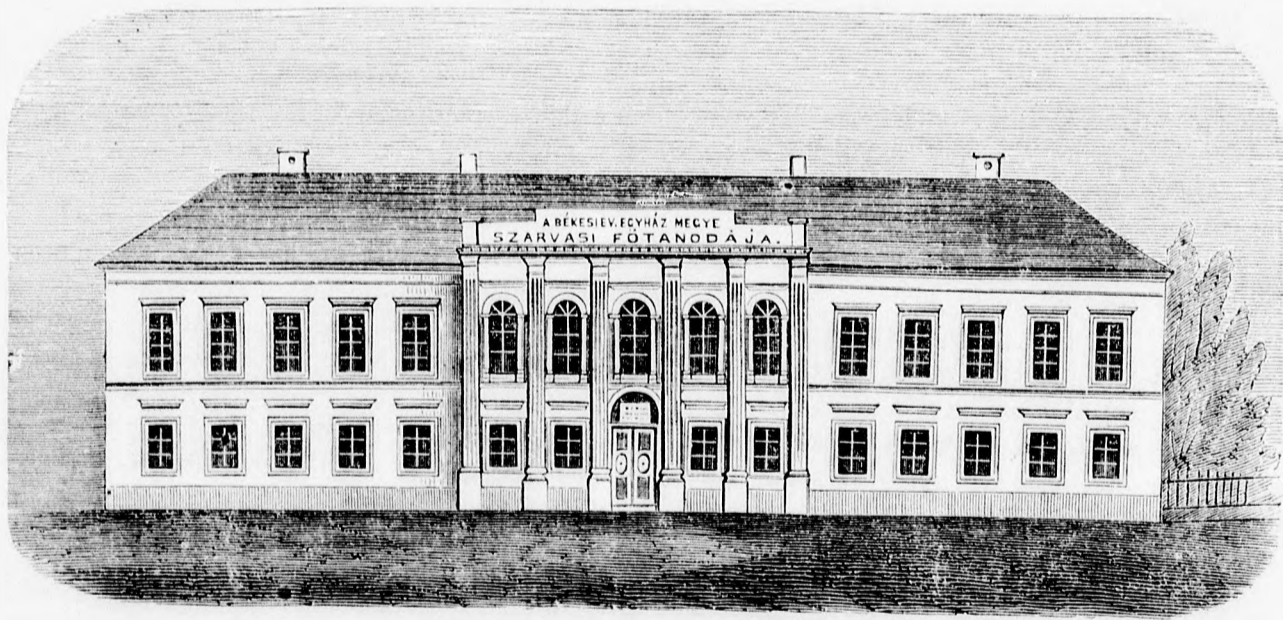
* * *

A vázolt fejlődés eredményeül immár a szarvasi főiskola jelenben következő állapotot mutat:

Czélja és szervezete szerint az egy teljes VIII osztályú főgymnasium, egy a felsőbb osztályokkal független tanítóképzővel, továbbá egy zeneiskolával és tornával, mint mellékintézetekkel. Tannyelve és nemzeti iránya szerint, de min-

A szarvasi főgymnasium épülete a mint volt.

A szarvasi főgymnasium épülete jelenleg.

a tantervek czélszerűségében, tudományos önképzésben, a neve ői hatás czéltudatoságában és egy központ-felé irányultságában: — a könyvtár rendeztetik, a muzeum felállítatik, és a gyűjtemények évenkénti rendszeres gyarapításához pénzalap létesítetik; az érettségi vizsgálatok intézménye behozatik; mellékintézetek, olyanok, melyek a gymnasiumi czél előmozdítására szolgálnak, létesítetnek és a nem olyanok elejtetnek; — a falak közt szemlélt intenzív haladás a közönségben többről-több érdekfűzést kelt, mely az intézet extenzív haladásában, főként a tetemesen szaporodó népességben s mindinkább

den, úgy a szarvasi földesuraktól, mind az egyházi és egyéb testületektől eredett alapító levelekben foglalt kikötés értelmében is merőben magyar jellegű; így pl. a múlt tanévben 465 tanuló közül magát nem magyarnak csupán 6 egyén vallotta. A mi a tantervet illeti, ez lé-

*) Ez időszakban működik az ő szervező, s magasabb paedagogiai hatásával tek. Tatay István ur, főgymnasiumunknak jelenben is nagymunkású tanárja s igazgatója. Hogy a korszakalkotó a kort melyben működött s folyton működik is, történelmi átnézetben, mint író, nem adja: az a dolog természeténél fogva teljesen indokolt.

Szerk.

nyege szerint azonos avval a rendszerrel, mely a magyar ev. egyházegyetemtől 1860-ban, az Entwurf-nak hazai viszonyainkhoz átadomításával megállapítván, 1869-ben ugyanattól átnevezett, hozzáadva időközben történt némely alkalmazkodásokat elutasíthatlan követelményekhez. Ez alapon az oktatást a törzs- és mellékintézetekben végzi 12 rendes és egy segéd gym. tanár és négy melléktanerő (torna-, zene-, ének- és szépírástani) végre két katechéta, — így összesen 19 tanfő, nem számítván a négy algymnasiumi osztály óvójául beállított ugyanannyi érettebb ifjút. A rendes tanárok fizetése összesen 12,962 frt; az egész tanszemélyzeté, már t. i. a melléktanítókat is betudván 13,913 frt. A bekelezett ifjúság létszáma a tavali 465-ről a f. 1879-80-iki tanévben 490-re szökkent. Az ifjúság tevékenysége a kötelező oktatás terén feltűnetheti a múlt évi zárvizsgálatok következő számaiban: 446 megvizsgált egyén közül más pályára vagy ismétlésre utaltatott 30, jó vagy elégségs osztályzatot nyert, 264, jelest 152; a 44 maturizált közül pedig képesített mind, még pedig kitünőséggel és díszesérettel 21, jóval és elégséggel 23. E szellem megméri magát az egyleti téren is, a mennyiben tavali az önképzőben részt vett 140, a dalgyletben 138, a disztornában 120. Összefügg avval az ugyanakkor osztott ösztöndíjak és jutalmak száma is, mely ha a nem saját ösztöndíjakat szintén fölveszszük és a 17 egyén közt részletekben elosztott bányakerületi ösztöndíjt ugyanannyi jutalomnak számiljuk, tavali összesen 90-re rugott. Az iskola fenntartási alapját képezik:

- a) 122 hektár szántóföld, mintegy 80,000 frtnyi értékkel;
- b) pénzbeli alapítvány, tőkék, kötelezvényekben és kihelelyezett készpénzekben, összesen 116,900 frt;
- c) supplikáció, megfelelő mintegy 1000 frtnyi évi jövedelemnek;
- d) egyház-egyetemi és kerületi adományok, [megfelelők évi 460 frtnak;

emelte a levegőbe, s így vitte a hajóhoz, melyből néhány ölnyire, hol már matrózokat is látott álldogálni, letevé, s kacagva tünt el az éjben. Mielőtt Ben utána fúthatott volna, a kormányos és a többi matrózok elösiettek s visszatartóztak.

— Szerencséd Ben, hogy most visszajöttél, mert tovább egy perczig sem vartunk volna read.

— Nem lennék én most itt, ha az öreg Nikk, vagy kicsoda, el nem hozott volna, válaszolt Ben.

— Bizonyosan valami polgár, vélek a matrózok. Látuk ugyan, hogy valaki fogott, de a sötétben nem vehetők ki, hogy ki volt!

Ugyane pillanatban lepett be a kormányos segédje, Wright, ki az egész dulakodási jelenetnek tanuja volt. a nélkül, hogy az ismeretlen arczat láthatta volna, kivel egy irányból jött.

— Én voltam az, mond Wright, a ki Wilsont idehoztam. Ő engem a delphinnél megtámadt, minthogy fölszólítottam térjen vissza a hajóra. S kénytelen voltam őt elbocsátani, miután, majdnem a hajóig hoztam, mert attól féltem, hogy keresztülszár.

— Wilson nagyon megfogja banni, monda a kormányos, hogy föllebbvalója ellen támadt, mert haditörvényszék elé állitják, s talán meg is korbacsolják.

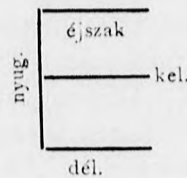
— Attól én is tartok, jegyzé meg az alattomos Wright, mig sziveben élénk örömet érzett, hogy boszuját mégis csak kitöltheti.

A kormányos, és matrózok, kik láttak, mint hozta

e) az ifjúságtól rendszeresen szedett évi járulékok, n. m.: tandíjak, alumniumi pénzek sat. egy a népességgel arányban mozgó és így 17 év óta igen tetemessé vált jövedelmi forrás, mely tavaly több mint 13,000 frtot hozott, mi legalább hat-szorosát teszi azon pénzek évi összegének, melyek hasonló czimeken az ifjúságtól 25 év előtt szedettek.

A felsorolt ötféle alapokból tavaly volt összes évi jövedelem 28,000 frt; szemben vele az évi kiadási összeg 25,900 frtra rugott.

Van az iskolának saját, meglehetősen az oktatási célhoz alkalmazott emeletes háza, földszint és emeletben ily alakkal,

mely áll a város főhelyén a Körös közelében. *) Van az emeletben, mint a mely magassága és világossága által kielégítőbb, 7 nagyobb és két kisebb, összesen 9 tanterem, amazok egyenként 54-9 □ méter és 217-01 □ méter nagysággal, — s azonkívül kellő közepén egy — az algymnasiumot a felgymnasiumtól elválasztó — diszterem 165-44 □ m. és 835-47 □ m. nagysággal, nem számítván a karzatot; a földszinti részen pedig van egy tanterem (praepar.) 5 gyűjteményi terem, egy nagy alumniumi terem, 6 tanári lakoszoba, 2 konyha, 2 eseléd-szoba, tehát fent lent van terem, szoba, konyha, összesen 27. A fiz tanterem egyike, 8 szárnyzongorával és egy fisharmonikával zongoraiskolául szolgál. Van továbbá alant hármast futásu folyosó, mely közepült az alumnium terme előtt, az emeletekbe vivő két lépcső közt oszlopcsarnokká tágul. Egy-

*) Lásd képeinket, melyek közül az egyik a renováció előtti épületet, míg a másik a már renováltat mutatja. A jelenlegi épület homlokirata azonban nem az, mely képünkön tévesen áll, hanem a következő: „Fögy-mnasium. Emelete a békési ág. hitv. esperesség. 1872.”

amaz alak Bent, nem vehettek ki semmit a sötétben, s így elhitték, hogy az Wright volt.

Mihelyt a legénység a hajón teljes számban volt, Wright megtevé jelentését, hogy őt Wilson megtámadta, s megverte. Wilson tagadta, és azt mondta, hogy neki egy polgarral volt czivakodása; de nem hittek neki, s megkötözve tették a foglyok kamrájába, hogy ott várja el, míg a haditörvényszék fölötte itélni fog. A haditörvényszék összeült másnap, mikor a hajóra jött a kapitány is, Paul Jones, kit azonban Wilson, minthogy a börtönben volt, nem láthatott.

A kapitány tekintete sajátságos volt, midőn a haditörvényszék ítéletét kihirdették: ez száz korbácsütés volt a meztelen hátra, a kilenczágú macskával. Az ítéletnek másnap kelle végrehajtatnia. Midőn az idő elérkezett, a kormányos-segéd hangja végig dördült a hajón:

— Minden ember a földéltre! jelen lenni az ítéletnél.

Az őrmester fölhozta a foglyot a földéltre, s levette kötelékeit. Aztán egy ferdén fölallított racsozathoz oda kötötték lábait, szétfeszíték karjait. Ott allott tehát meztelen háttal, a düh és szégyentől piros homlokkal, mig szeméi az igazságtalan büntetés következtében, dühös villogással forogtak körül. Följött Wright, ki alig rejtheté örömét s a kezében tartott macska-korbács köteleit kedvtelve simogata.

— Kezdje meg a kormányos-segéd! szolt a kapitány. Wright magasra emelte a korbácsot, de abban a pillanatban, mikor le akart sujtani, fölhangzott a kapitány szava:

— Elég! Megallj! Nyomorult!

S olyan helyzetet von, hogy Wilson Ben megláthata

egy kisebb ily vestibulum van a lépcsők felett a két emeleti részen. Az udvar nagyobb része ligetelve van az ifjuság óráközi használatára meleg időben. Az egész udvar nagysága 4050-7 □ m. Van továbbá, bár nem saját telken tornacsarnok s a Körösön uszó-iskola, mindkettő felszerelve.

A gyűjtemények mind átnézetes szekrényekben a bolthajtásos földszinti szobákban vannak elhelyezve. A mg 1856-ban, a jelen igazgató kezdeményezése folytán, felállított természet-tudományi muzeum első szakszerű rendezését néhai Dorner József tudományos szorgalma által nyerte; s hogy utóbbi években azt szintoly tudományosan, mint buzgón Chovan Károly fejleszté, köztudomásu dolog, különben egy nagyobb és kisebb szobában a muzeumi gyűjtemények jelen állapota ez:

Önállóbb fizikai készülék van 154; ásványtani darab van 1185; állat (faj) van 372; állattani fali kép 15; növénypéldány (faj) 1500 (ez utóbbi Koren István gyűjteménye.)

A könyvtár, magában foglalva földrajzi és régiségi gyűjteményeket is, áll esinosen rendezett két nagyobb és egy kis szobából, hol is a felső nyílt könyvrekesszek és az alul levő foliumszekrények közt kihuzó fiókok tartalmazzák a pénzeket, melyeknek száma 960 (egyéb régiség kevés). A földrajzi gyűjteményhez tartozik 3 globus, 60 fali mappa és atlaszok, 25 mű. A könyvtár maga rendszeresebben először 1856-ban néhai Lukesch Flóris tudományos gondozása mellett felállítatva, fejlesztetett és mostani helyiségében 1872 óta szakszerűen rendeztetett Zsilinszky Mihálytól, kinek könyvtáröri utódja Mihályi József a nagy fontosságú művet szakértelemmel folytatja. Az ő leírása szerint annak jelenlegi állása 8-féle szakosztályban következő:

I. theologia, II. jog és államtud. III. math. természet. IV. philosophia. V. történ. és földr. VI. nyelvészet. VII. szép-irod. VIII. folyóiratok és vegyesek, — összesen 4384 mű, 9819 kötet. Azonkívül van az önképzői könyvtárban: 337 mű, 540 kötet.

arczát. A fiatal matróz rá vetett egy tekintetet, aztán elpi-
rult, s ismét elsápadt.

— Kapitány, dadogá, én, én, oh istenem, ön — akkor
éjjel én f lig részeg voltam, de most megismertem önt; ön
volt az, a ki engem a delphinénél erővel fogott meg, s hozott
a hajóhoz. Igen uram, én, isten a tanum, nem állottam volna
ellen, ha tudom, hogy az ön, a kapitány a sir Paul Jones.

— Elég, megbocsátok neked.

Aztán rászegezte sasszemeit Wrightre, ki észrevevé,
hogy turpissága kiderült, reszketve hajolt meg.

— A haditörvényszék csak tréfa volt, folytatá a kapi-
tány, látni akartam csak, hogy ez a haszontalan Wri ht elég
vakmerő-e egész végig játszani azt az aljas fondorlatot.
Wilsont bocsássatok szabadon, s kössétek őt a helyére, s
vagjatok rá kerek tizenké korbácsütést; állá aról lecsapatik,
s a hatsó örök közé soroztatik. S haszontalan magaviseleté-
nek legfőbb büntetése az, hogy a hajó valamennyi emberének
megvetését vonta magára. A parancsnok szavai teljesültek.
Wrightnak olyan keserves helyzete volt a hajón, hogy egyik
éjjel szökést kiserlett meg.

Midőn már a vízben volt, s uszva a part felé igyeke-
zett, a hajó öre észre veszi őt, s visszatérést parancsol, s
midőn ő nem engedelmes edett, keresztül lőtte.

Wilsont pedig az esemény, hogy a grog hatása folytan
saját kapitányat akarta megverni: annyira meghatotta, hogy
felfogadta miként szeszes italt többé sohasem iszik. S foga-
dasat szép felesége örömeire mindvégig megtartotta.

Ezekben vázolván az intézet jelenét, befejezésül meg-
említjük, hogy a jövőbeli virágozhatás egyik főfeltételeként
épen most foglalkoztatja lelkes főiskolai tanácsunkat egy ta-
nári nyugdíjalap megteremtése, honnét a rokkantabb tan-
erők nyugalmazásával időről időre lehessen a főgymnásiumi
beléletbe ifjító elemeket behozni.*)

HIREK.

— **Vasutunk** — végre valahára — a befejezés stádiu-
mán áll. A sinek az egész vonalra lerakvák, s általában,
csekély kivétellel a lényegesb építmények készen állanak.
Mint illetékes helyről értesitenek, legkésőbb ápril hó végén a
forgalom megnyílik.

— **Dr. Krecsmárik János**, a jeles fiatal nyelvtudós, vá-
rosunk szülötte, ki különösen a keleti nyelvek bűvárlásával
foglalkozik, városunkba érkezett, s egy nagyobb szabású nyelv-
vészeti mű befejezése czéljából hosszabb ideig körünkben fog
időzni.

— **Eljegyzés**. Benzúr Sándor úr, Temesbuttyini urad.
gazdatiszt a napokban váltott jegyet Öcsödön Kornéli Mariska
kisasszonnyal, Kornéli Sándor orvos úr bájos leányával. A
frigyhez jó kívánatunkat fűzzük.

— **A casinó** ifjabb tagjai, hir szerint közelébb a casinó
helyiségében t a n e z e s t é l y t fognak rendezni. Ez esté-
lyek a multból bizonyára jó emlékezetben vannak a közön-
ség előtt, s így a tervbe vettnek sikere kétségtelelenül teljes
lesz.

— **Hymen**. Városunkban közelébb tartá eljegyzését
Makray László kereskedő ur Szolnokról, Külley Antónia kis-
asszonnyal. Nyacsik, Soma helybeli kereskedő ur szintén a
napokban jegyezte el Mázor Vilma kisasszonyt.

— **A szarvasi casinó-eg esület** 10. évi alakulási ideje
ápril hó elején jár le. Az ujjalakulás tárgyában márczius
18-án tartatik közgyűlés. Az eddigi tagok már is nagyrészt
alajjegyezték magukat az ujjalakulási tervvezetnek, — s így a
Casinó jövő fennállása biztosítva van.

— **Megenyhült** a lég, vidul a határ; s te újra itt vagy
oh pocsolya, sar! Zenghetjük Tompa ismeretes versét egy kis
indokolt ferdítéssel. — Járdaikon jární, valódi kin, olyannyira
fedvék sikamlós sarral. Elvárjuk az illetékes közegektől, mi-
szerint valahára már elrendelik a járdák tisztittatását, amint
az Páristól Kutjabagosig mindenütt szokásban van, csak ná-
lunk nincs.

— **Szeghalmon** bizonyos Orbán Sándor nevű kántornak
az a passiója, hogy az iskolás gyermekeket agyba-főbe veri.
Ily hírek hallatára mindig eszünkbe jut Pestalozzi azon mon-
dása, hogy a botot, melyet a tanító tanítványaival szemben
használ: a tanító hátán kellene eltörni.

— **A magyarosodás** egyik jeleként tekintjük azt, hogy
a központi iskolás gyermekek ujabban magyar szóval köszönnek
az utcán. Eddig ez ritkán volt észlelhető városunkban. A
tanító urak mindenestre kellő tapintatról tesznek tanúságot,
midőn ily külsőségekben is reformra törekszenek.

— **A szent-andrási** embernek szalmává változott a hom-
bárban levő buzája. Ugyanis, egy ember buzáját hombárba
töltvén, nagy csudalkozással vette észre, midőn buzáját el-
adni szándékozva a hombárból kiszedette s látta, hogy a
hombárja fenekén három tömött zsák nyugoszik. Meg volt

*) Mult számbeli közleményünkben az 59-ik lapon tetemesebb sajtó-
hibák történtek, jelsül: 1845 (Vajda haláléve) helyett olv. 1846; fontosnak
és elismertnek helyett olv. fontosnak és efemernek;
lent pedig jegy es á, * enne, folytatása tévedésből került a tárcza-
ezikk 2 legutolsó sorába.

lepetve e jeleneten, mert tudta jól, hogy ő zsákban buzát az odátöltéskor nem tett. De még nagyobb lön ámulata, midőn a zsákot kioldván látta, hogy abban buza helyett szalma van. Nem tudván elképzelni a természetes okot, vizsgálondolt minden előbbi cselekedeteire, mert azt hitte: hogy Isten büntetésből változtatta el buzáját szalmává s tán fel is fogadta, hogy ezentul soha nem fog még csak véteni sem felebarátjának, nehogy Isten az ő mindenható erejénél fogva még nagyobb csudát cselekedjék vele. Azonban mi történt? az ő oldalbordája a büntetéstől való félelmében eliszkolta a háztól, ott hagyva férjét, ott gyermekeit s csak ekkor jött a jóhiszemű férj azon gondolatra, hogy bizony a három zsák buza lezikkhez vándorolt s a szalmával tömött zsákok, csak azért tettek a hombár fenekére, hogy a hiány hamarjában észre ne vétessek. Talán, ha a megszökés nem történik, a mi jó emberünk maig is azon meggyőződésben van, hogy: e csodás átváltozás a jó Isten büntetéséből származott. (Z. K.)

— **Kondorosról** írják lapunknak, hogy a községi temetőt f. hó 18-án szentelte fel Garzó Gyula gyomai lelkész ur. Ugyanekkor tetetett örök nyugalomra Bodzás János kondorosi lakos.

— **Békésen** Szegedi Mihály szintársulata működik f. hó 17-e óta. A társulat négy hétig szándékozik Békésen tartózkodni, s azután a megye többi városaiban tesz kísérletet.

— **A szarvasi** takarékpénztár által f. hó 16-án tartott évi közgyűlésről mult számunkban hozott közleményünket odá bövitjük, miszerint nem csupán az intézeti pénztárnok és titkár fizetése emeltetett 100 frttal; — hanem, amint azt a méltányosság hozza magával, a könyvvezető is. — Ugyan-e közgyűlésen jótékonycélokra összesen 254 frt utalványoztatott, mely összegből a helybeli ovoda 104 frtot, a főgymn. tanári nyugdíj-alap 60 frtot, a főgym. tápintézet 60 frtot, a honvédtanulmány-alap 30 frtot kapott. Megjegyezzük, hogy a szegedi árvizkárosultak javára a vész után 300 frtot adományozott a pénztintézet. Eszerint a lefolyt üzleti évben takarékpénztárunk jótékonycélokra összesen 554 frtot adományozott, — mely nemes tény önmagában hordja dicséretét.

— **Nazarénusok Csabán.** A nazarénus vallás Csabán is terjedni kezd. Először Orosházáról és Vásárhelyről áthozva, a szőlőkben hódított híveket, most azonban már a városban is. különösen a szegényebb sorsuak között gyakoriabbak kezdenek lenni az áttérések. Az illetők e einte titkolóznak azzal, hogy az új vallásra tértek, de lassanként megszokják a megrovást és gúnyt, mit rokonságuktól és ismerőseiktől tűrniök kell, s nyíltan is bevallják nazarénus voltukat. A józan csabai nép erélyesen lép fel ez új vallási irány ellen, s a kik elfogadják ez államveszélyes hit-elveket, nagyobbára a tulluzgó vallásosság áldozatai. Sokan vannak Csabán az ugynevezett „bibliások“, a kik iskolázatlan eszökkel a szentírásnak adják fejüket, s a nép alsó rétegei közt nagy tekintelyre tesznek szert. Ezek azután, a kik gyakran vallásos dolgok felett a papokkal is vitába boesátkoznak, hű plántálói az „új eszméknek.“

KÖZGAZDÁSZAT.

Felhívás a Bánfalva-vidéki méhészet-egylet tagjaihoz! s a nagyérdemű közönséghez!

Minden állam jólléte egyesek jóllététől függ. — Minél gazdagabbak valamely állam alattvalói, s minél inkább képesítve az állami adók fedeztetésére: annál inkább növekszik az állam ereje, annál biztosabb más államok közti fennállása.

Midőn a Bánfalva-vidéki méhészet-egylet megalakult: az egyesek vagyonsodásának előmozdítása lebegett az egyleti tagok szeméi előtt. — Tagjai azért tömörültek, hogy legalább az egyszerű nép javára nyithassanak mellékes jövedelmi forrásokat. — S nem esalódott az egyesület, midőn a méhészetet, mint eme hazánkban még eddig fejletlen iparág művelését tette czéljává; nem esalódott, mert a czélszerűen üzött méhészet épen a köznép között naponta nagyobb tért foglal s naponta többeket nyer meg ezen iparág pártolóiul.

Az ezelőtt három évvel vidékünkön is elvetett mustármag erős fát hajtott, az egylet életképessé fejlődött: hogy megkezdett munkáját folytatni, feladatát megoldani, a jövőben még képesebb legyen.

Hogy azonban az egylet czélját érhesse, feladatát a közönség igénye nek minden tekintetben megfelelően oldhassa meg: ugy a tagok, mint a művelt közönség általi támogatásra van szüksége, annyival is inkább: mert kellő támogatás által czélját könnyebben és gyorsabban elérheti.

Czélja elérésénél nem kimél aldozatot: időnkenti gyakorlati előadások, vándor-gyűlésekkel összekötött kiállítások, újból pedig a Bánfalván felállítandó mintaméhészet által igyekszik terjeszteni a haszonmehészeti ismereteket, hogy azután az ismeretek hasznosító tudássá fejlődjenek.

Felhívom azért egyletünk tagjait, s a művelt közönséget, hogy ne tagadják meg tőlünk ezutánra sem anyagi és szellemi pártfogásukat.

Mint hogy pedig egyletünk ez év május hó 30—31. napjain Szentesen tartand kiállításal egybekötött közgyűlést: első ízben is anyagi támogatásra van szükség. — Felkerem azért az egylet tagjait, hogy hátralékban levő tagsági díjjaikat az ez évi tagsági díjakkal együtt mártlus hó 15-ig, egyleti pénztárnok Szalay József urhoz Bánfalvára postai utalvánnyal beküldeni ne készenek: hogy mind a gyűlés költségei fedezhetők legyenek, mind a mintaméhészet kellő időben felállíthatassék.

Mindenek felett felkérem pedig azon tagtárs urakat, kik az 1877-ik évben lettek egyletünk tagjaivá, nyilatkozzanak a fent kitűzött határideig a felől is, ha valjon a következő 3 évre akarnak-e egyletünk tagjai maradni? nehogy a hallgatást maradásnak együnk kénytelenek tekinteni s a szerint számítsunk pártfogásukra.

Nem kételkedem: hogy sikerkoszoruzta 3 éves munkáságunk az eddigi tagok kebelében továbbra is támogató részvétre ne találjon: sőt hiszem, hogy azok közül is, kik eddig visszavonultak az egylet kebelébe lépéstől: többen leendenek egyletünk tagjaivá, azon meggyőződés által vezéreltetve, hogy egyesek jóllétre emelése által a közös hazajóllétet előmozdítani mindenkinek honpolgári kötelessége, tudván, hogy ki valakit valamely hasznos foglalkozás megtanulthasára segít: több jót gyakorol, mint a ki éhezöket elégít ki.

Felkérem egyuttal még arra is a tagtárs urakat, általában a méhészet minden barátait: hogy méhészeti kiállításunkat, minél több tárggyal gazdagítani sziveskedjenek.

Egyleti tagsági díjak mint eddig: alapító tagok 25 frt élethossziglan. Rendes tagok 2 frt, pártoló tagok 1 frt 3 évi kötelezettséggel.

Mély tisztelettel vagyok

Bánfalván, 1880. február 20

Nagy Zsigmond,
egyleti titkár.

Kovács Imre,
egyleti elnök.

Talány.

Megfejtése a jövő számban. A mult számunkban közölt talány megfejtése: „A p r o p ó.“

Felölös szerkesztő és kiadó tulajdonos:

Sipos Soma.

